

כרכום : מין זה שייך לסוג חשוב של גיאופיטים נמוכים במשפחת האיריסיים.

קל להבדיל בינו לבין הסתוונית הדומה לו: לכרכום, כמו לכל בני משפחתו, **3 אבקנים** ושחלה תחתית, **לעומת 6 אבקנים ושחלה עילית לסתוונית ולשאר בני משפחתה, השושניים.**

הפרח כרכום זקוף, יוצא ישר מן הקרקע צורתו כמשפך או גביע אלגנטי. עמוד העלי מתפצל ל-3 זרועות. הפקעת חד-שנתית, כל שנה נוצרת פקעת חדשה מעל לפקעת המתרוקנת של השנה שעברה, ושורשים מתכווצים מציבים אותה בעומק הנכון. קל להבחין בכרכום גם לפי העלים: ברוב המינים הם סרגליים- מחטניים צרים, רוחבם כ-2 מ"מ, ולאורכם במרכזם פס-אורך מכסיף.

בסוג כרכום 90 מינים, הנפוצים באזורים הים-תיכוני, האירו-סיבירי והאירו-טורני. בארץ 7-9 מינים, מהם רק אחד נפוץ. עשרות מינים, שמוצאם ברובם מטורקיה ומזרחה, נפוצים כצמחי נוי ברחבי העולם. מיני הכרכום השונים פורחים בצבעים שונים ועלזים, **בארץ בעיקר בלבן ובגוני ורוד-סגול-כחול.**

בעולם העתיק שימש הכרכום כצבע זהוב משובח ויקר לצביעת מזון ואריגים. הצבע הופק מן הצלקות. כדי להמחיש עד כמה יקר הצבע אומרים כי דרושים למעלה ממאה פרחים כדי להפיק גרם אחד של צבע. הצבע נוצל גם לשימושים רפואיים ומאגיים שונים. **יהודים רבים בארץ ובעולם התפרנסו כצבעים, וכך זוהה הצבע הזהוב של הכרכום עם יהודי, ועוד מימי הביניים נודע טלאי צהוב כסימן ליהודי.** מה שנמכר כיום בשווקים בתור "כורכום" או "זעפרן" איננו מופק מכרכום, אלא מצמח אחר בשם כורכומה, ממשפחת הזנגביליים, או מצמחים אחרים. מיני כרכום נפוצים בארץ ובולטים בנוף-הפריחה הסתווי. גדל בארץ רק בגליל העליון, בגולן ובחרמון.

סיתוונית:

מין זה שייך לסוג של גיאופיטים נמוכים הפורחים בסתיו, ובו 11 מינים בארץ, 65 מינים בעולם. מרכז תפוצתו במזרח התיכון.

פקעתה של הסיתוונית כדורית עד מוארכת מעט, דמוית פלך, קוטרה כ-2 ס"מ. כלפי מטה היא מצמיחה ציצה של שורשים, וכלפי מעלה – עלים ופרחים. מנגנון מיוחד של שורשים מתכווצים מציב את הפקעת במקומה ה"נכון" בקרקע מבחינת משטר הטמפרטורה והלחות. הפקעת מוגנת משן בעלי-חיים על-ידי רעל מיוחד הנקרא קולכיפן. רעל זה משמש ברפואה נגד מחלות ראומטיות ומחלות-עורקים. מרבים להשתמש בחומר זה בניסויים גנטיים וביצירת זנים חדשים של צמחים לחקלאות ולגננות-נוי. עם זאת יש בעלי-חיים המסוגלים כנראה להתמודד עם רעילות זאת, והם נהנים ממאגר המזון שהסיתוונית הכינה לעצמה וחופרים ואוכלים פקעות של סיתוונית. **אלוף אוכלי הסיתוונית הוא הדרבן.**

העלים מוארכים, שונים מאוד ממין למין. העלים מלבליים אחרי צאת הפרחים, וברוב המינים אף אחרי שהפרחים נבלו, כך שהצמח מתבלט בפריחתו הסתווית ללא עלים.

משמאל למעלה הסתוונית מהטיול, משמאל למטה- סתוונית בכירה מהאתר

הפרח דמוי משפך או גביע, אופייני למשפחת השושניים: חלקו התחתון הוא צינור ארוך ודק, מאוחה-עלים; חלקו העליון מחולק ל-6 אונות או עלי-עטיף הערוכים בשני דורים, **ובניהם 6 אבקנים**. השחלה עילית, והעלי מתפצל ל-3 עמודי-עלי.

צבעי הפרח שונים מעט ממין למין, רובם בגוני סגול-לילך. פה ושם אפשר לגלות צמח שפרחיו "לא נורמליים": יש לו 7 עלי עטיף ו-7 אבקנים. לפעמים אף 8, או 5.

סתונית בכירה- הפרח מעט גדול יותר מן הפרח של סיתונית היורה, וצבע הפרח בהיר יותר, נוטה ללבן. עלה הכותרת בסיתונית בכירה קצת יותר בשרני-גלדני למראה ולמגע, וגונו נוטה למשהו שעוותי. התפרחת דלילה יותר מאשר בסיתונית היורה.
נפוץ בגליל העליון ובחרמון בחורש ובין סלעים.

סתונית היורה: מימין מהאתר משמאל- מהטיול

